

Cauza C-227/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

11 aprilie 2023

Instanța de trimitere:

Hoge Raad der Nederlanden

Data deciziei de trimitere:

31 martie 2023

Recurente:

Kwantum Nederland BV

Kwantum België BV

Intimată:

Vitra Collections AG

Obiectul procedurii principale

Procedura principală privește un litigiu între Kwantum Nederland BV și Kwantum België BV (denumite în continuare împreună „Kwantum”), pe de o parte, și Vitra Collections A.G. (denumită în continuare „Vitra”), pe de altă parte, cu privire la un scaun introdus pe piață de Kwantum, care ar încălca drepturile de autor ale Vitra.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Această cerere, formulată în temeiul articolului 267 TFUE, privește întrebarea dacă un scaun de design de origine americană beneficiază în Țările de Jos și în Belgia de protecția dreptului de autor în calitate de „operă de artă aplicată”. În acest context, este important în primul rând dacă, în sensul aplicării articolului 351 primul paragraf TFUE, situația din procedura principală intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. Se pune apoi întrebarea dacă și, în caz afirmativ, cum trebuie aplicat așa-numitul criteriu al reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (denumită în continuare („CB”), ținând cont de drepturile și obligațiile

consacrate în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

Întrebările preliminare

1. Situația care face obiectul prezentului litigiu intră în domeniul de aplicare material al dreptului Uniunii?

În măsura în care răspunsul la întrebarea de mai sus este unul afirmativ, se adresează, în plus, întrebările de mai jos.

2. Împrejurarea că dreptul de autor asupra unei opere de artă aplicată face parte integrantă din dreptul la protejarea proprietății intelectuale consacrat de articolul 17 alineatul (2) din cartă are ca efect că, pentru limitarea exercițiului dreptului de autor (în sensul Directivei 2001/29/CE) asupra unei opere de artă aplicată folosind criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB, dreptul Uniunii, în special articolul 52 alineatul (1) din cartă, impune ca această limitare să fie prevăzută de lege?

3. Articolele 2, 3 și 4 din Directiva 2001/29/CE și articolul 17 alineatul (2) și articolul 52 alineatul (1) din cartă, citite în lumina articolului 2 alineatul (7) din CB, trebuie interpretate în sensul că numai legiuitorul Uniunii (iar nu legiuitorii naționali) este cel care trebuie să determine dacă exercitarea dreptului de autor (în sensul Directivei 2001/29/CE) în UE poate fi limitată, prin aplicarea criteriului reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB, în privința unei opere de artă aplicată a cărei țară de origine, în sensul Convenției de la Berna, este o țară terță și al cărei autor nu este resortisant al unui stat membru al UE și, în caz afirmativ, el trebuie să definească această limitare în mod clar și precis [a se vedea cu titlu de comparație Hotărârea din 8 septembrie 2020, Recorded Artists Actors Performers (C-265/19, ECLI:EU:C:2020:677)]?

4. Articolele 2, 3 și 4 din Directiva 2001/29/CE coroborate cu articolul 17 alineatul (2) și cu articolul 52 alineatul (1) din cartă trebuie interpretate în sensul că, atât timp cât legiuitorul Uniunii nu a prevăzut o limitare a exercitării dreptului de autor (în sensul Directivei 2001/29/CE) asupra unei opere de artă aplicată, prin aplicarea criteriului reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB, statele membre ale UE nu pot aplica acest criteriu în privința unei opere de artă aplicată a cărei țară de origine, în sensul Convenției de la Berna, este o țară terță și al cărei autor nu este resortisant al unui stat membru al UE?

5. În împrejurările care fac obiectul acestui litigiu și, având în vedere momentul la care a fost introdus (articolul anterior) articolul(ui) 2 alineatul (7) din CB, pentru Belgia sunt îndeplinite condițiile articolului 351 primul paragraf TFUE, astfel încât Belgia este liberă, prin urmare, să aplice criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB, ținând cont de faptul că, în speță, țara de origine a aderat la Convenția de la Berna la 1 mai 1989?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Articolul 351 primul paragraf TFUE

Articolul 17 alineatul (2) și articolul 52 alineatul (1) din cartă

Articolele 2, 3 și 4 din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (denumită în continuare „Directiva 2001/29”)

Dispozițiile de drept internațional invocate

Articolul 2 alineatul (7) din CB

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Vitra este o societate elvețiană care produce mobilier de design, printre care și scaune proiectate de cuplul Charles și Ray Eames, care au decedat între timp. Unul din scaunele Eames produse de Vitra este „Dining Sidechair Wood” (denumit în continuare „DSW”). În 2014, aceasta a constatat că Kwantum oferă și comercializează, sub numele „Paris”, un scaun asemănător cu DSW (denumit în continuare „scaunul Paris”). Vitra consideră că acest lucru constituie o încălcare a dreptului său de autor.
- 2 Vitra a introdus la rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga, Țările de Jos) o acțiune prin care solicită, printre altele, încetarea pretensei încălcări a dreptului său de autor, predarea scaunelor Paris pentru distrugerea acestora și obligarea Kwantum la plata unei despăgubiri. Rechtbank (Tribunalul) a stabilit că Kwantum nu încalcă drepturile de autor ale Vitra și că aceasta nu acționează în mod ilegal prin introducerea pe piață a scaunului Paris.
- 3 În apel, Gerechtshof Den Haag (Curtea de Apel din Haga, Țările de Jos) [denumită în continuare „gerechtshof” („Curtea de Apel”)] a anulat această hotărâre a rechtbank (Tribunalul) și a stabilit că, din 22 martie 2017, Kwantum încalcă drepturile de autor ale Vitra cu scaunul Paris și că, din 8 august 2014, ea a acționat în mod ilegal față de Vitra prin introducerea pe piață a scaunului Paris. Kwantum a formulat un recurs în casație împotriva acestei hotărâri în fața instanței de trimitere, Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) (denumită în continuare „Hoge Raad” („Curtea Supremă”).

Principalele argumente ale părților din litigiul principal

- 4 Acest litigiu vizează aplicabilitatea și domeniul de aplicare al criteriului reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB. Această dispoziție permite ca, pentru operele protejate numai ca desene și modele în țara

de origine, să nu se poată cere în altă țară a Uniunii de la Berna decât protecția specială acordată în această țară desenelor și modelelor.

- 5 În hotărârea atacată, gerechtshof (Curtea de Apel) a considerat că pentru criteriul reciprocității materiale este important cum este tratat obiectul în cauză, în speță DSW, în țara de origine, în speță Statele Unite. În opinia gerechtshof (Curtea de Apel), este necesar în acest sens numai ca obiectul concret să fie considerat în țara de origine drept „operă de artă aplicată” eligibilă pentru protecția prin dreptul de autor. Prin urmare, nu este nevoie să beneficieze de protecție efectivă prin dreptul de autor în țara de origine.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 6 În casajie, este în discuție chestiunea dacă criteriul reciprocității materiale poate fi, în fapt, aplicat în această cauză. UE nu este parte la Convenția de la Berna, iar pentru criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB nu există reglementări europene. Aceasta înseamnă, în principiu, că este la latitudinea statelor membre ale Uniunii să decidă dacă înlătură sau nu aplicarea acestui criteriu în privința unei opere a cărei țară de origine este o țară terță sau al cărei autor este un cetățean al unei țări terțe. Cu toate acestea, din Hotărârea Curții din 8 septembrie 2020, Recorded Artists Actors Performers (C-265/19, EU:C:2020:677; denumită în continuare „Hotărârea RAAP”) s-ar putea deduce că criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB nu poate fi aplicat în cadrul UE în privința unei opere sau a unui autor dintr-o țară terță, deși Convenția de la Berna nu face parte din dreptul Uniunii, spre deosebire de Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale privind interpretările și execuțiile și fonogramele (denumit în continuare „WPPT”), care este în discuție în Hotărârea RAAP. UE s-a angajat totuși în tratate (Acordul privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț și Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale privind drepturile de autor) să se conformeze articolelor 1-21 din CB.
- 7 Hotărârea RAAP privea aplicarea, față de artiștii interpreți sau executanți americani, a criteriului reciprocității materiale prevăzut la articolul 4 alineatul (2) din WPPT. În acest context, Curtea a considerat, printre altele, că dreptul la o remunerație echitabilă și unică aflat în discuție în respectiva cauză constituie în UE un drept conex, așadar face parte integrantă din protecția proprietății intelectuale consacrată la articolul 17 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În consecință, în temeiul articolului 52 alineatul (1) din cartă, orice restrângere a exercitării acestui drept conex dreptului de autor trebuie să fie prevăzută de lege. Din moment ce acest drept rezultă dintr-o normă armonizată, revine exclusiv legiuitorului Uniunii, iar nu legiuitorilor naționali, sarcina de a stabili dacă este necesar să se limiteze acordarea în UE a acestui drept în privința cetățenilor statelor terțe și, în caz afirmativ, să definească această limitare în mod clar și precis.

Semnificația Hotărârii RAAP pentru aplicarea în UE a articolului 2 alineatul (7) din CB

- 8 Articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/29 stipulează că statele membre prevăd dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice, pentru autori, reproducerea operelor lor. Din Hotărârea Curții din 16 iulie 2009, Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465), rezultă că noțiunea „operă” este o noțiune armonizată a dreptului Uniunii. În această hotărâre, Curtea a considerat că diversele părți ale unei opere beneficiază de o protecție în temeiul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29 cu condiția să conțină unele dintre elementele care sunt expresia creației intelectuale proprii a autorului acestei opere. Dacă se respectă această condiție, o operă beneficiază de protecție în temeiul dreptului de autor.
- 9 Din Hotărârea Curții din 12 septembrie 2019, Cofemel (C-683/17, EU:C:2019:721), rezultă că protecția în temeiul dreptului de autor este conferită și unei opere de artă aplicată care respectă noțiunea de operă de la articolul 2 din Directiva 2001/29. În această hotărâre, Curtea a considerat că obiectele trebuie calificate drept „opere” în sensul Directivei 2001/29 dacă respectă noțiunea de operă și că ele trebuie, în această calitate, să beneficieze de o protecție în temeiul dreptului de autor, în conformitate cu Directiva 2001/29.
- 10 Rezultă din cele de mai sus că dreptul de autor asupra unei opere de artă aplicată face parte integrantă, de asemenea, din dreptul la protecția proprietății intelectuale consacrat la articolul 17 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În acest context, Hotărârea RAAP ridică întrebarea dacă și pentru limitarea exercițiului dreptului de autor asupra unei opere de artă aplicată, folosind criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB, dreptul Uniunii impune ca această limitare să fie prevăzută de lege. În plus, din Hotărârea RAAP se poate deduce că aceasta este o sarcină exclusivă a legiuitorului Uniunii. Cu toate acestea, în stadiul actual al dreptului Uniunii, legiuitorul Uniunii nu a prevăzut o astfel de limitare a exercițiului dreptului de autor asupra unei opere de artă aplicată. Acest lucru ar putea avea drept consecință faptul că statele membre nu pot aplica criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB.

Articolul 351 primul paragraf TFUE

- 11 La instituirea Comunității Economice Europene în 1957, statele membre nu au dorit să aducă atingere obligațiilor internaționale asumate anterior. Prin urmare, articolul 351 primul paragraf TFUE prevede:

„Dispozițiile tratatelor nu aduc atingere drepturilor și obligațiilor care rezultă din convențiile încheiate până la 1 ianuarie 1958 [...] între unul sau mai multe state membre pe de o parte și unul sau mai multe state terțe pe de altă parte.”

Kwantum susține că criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB intră în domeniul de aplicare al articolului 351 primul

paragraf TFUE. În acest caz, indiferent de interpretarea acestuia din Hotărârea RAAP, dreptul Uniunii nu se opune aplicabilității articolului 2 alineatul (7) din CB.

- 12 Cu toate acestea, articolul 351 TFUE se aplică numai obligațiilor impuse prin tratate care au fost asumate înainte de 1 ianuarie 1958. Țările de Jos au aderat la 16 noiembrie 1972 la revizuirea de la Bruxelles a Convenției de la Berna, care a intrat în vigoare pentru Țările de Jos la 7 ianuarie 1973. Cu toate acestea, pentru Belgia, revizuirea de la Bruxelles a Convenției de la Berna a intrat în vigoare înainte de 1 ianuarie 1958. Acest lucru poate însemna că invocarea articolului 351 primul paragraf TFUE de către Kwantum este validă în măsura în care cererile formulate de Vitra vizează protecția în temeiul dreptului de autor în Belgia.
- 13 Se pune apoi întrebarea dacă, pentru protecția în temeiul dreptului de autor în Belgia și aplicarea articolului 351 TFUE, contează faptul că țara de origine din cazul de față, Statele Unite ale Americii, a aderat la Convenția de la Berna (versiunea de la Paris) la 1 martie 1989 și, prin urmare, obligațiile din Convenția de la Berna față de acest stat specific participant la convenție au luat naștere așadar după 1 ianuarie 1958.

Îndoieli rezonabile

- 14 Având în vedere considerațiile de mai sus, pot exista îndoieli rezonabile legate de răspunsul la întrebarea dacă, în primul rând, situația de față intră în domeniul de aplicare material al dreptului Uniunii și, în al doilea rând, dacă criteriul reciprocității materiale prevăzut la articolul 2 alineatul (7) din CB (fără un regim UE în acest sens) poate fi aplicat în Țările de Jos sau în Belgia în privința unei opere de artă aplicată dintr-o țară terță și al cărei autor nu este cetățean al unui stat membru al UE. Prin urmare, Hoge Raad (Curtea Supremă) adresează întrebările preliminare redate mai sus.